

NOVA APORTACIÓ DE DADES SOBRE LA GUERRA DEL FRANCÈS AL VENDRELL, SEGONS EL LLIBRE DE COMPTES DE L'AIGUA DE TOMOVÍ

JAUME RUART I GÜIXENS

La descoberta del "Llibre de comptes de l'aigua de la font de Tomoví" ha donat peu a l'autor d'aquest treball a esbrinar-ne el seu contingut i a cercar-ne la totalitat de dades que fan referència a la guerra del Francès, quan, pel que fa a l'escassa documentació local, hom presumia que la temàtica històrica del període 1808-14 ja estava exhaurida.

NOVA APORTACIÓ DE DADES SOBRE LA GUERRA DEL FRANCÈS AL VENDRELL, SEGONS EL LLIBRE DE COMPTES DE L'AIGUA DE TOMOVÍ

En la Miscel·lània Penedesenca corresponent a l'any 1982 exposàvem algunes dades inèdites sobre la guerra del francès, majoritàriament extretes dels llibres que es guarden a l'Arxiu Parroquial i al Comarcal del Vendrell, juntament amb altres referències transcrites d'allò que, sobre el dit conflicte bèl·lic, ens llegaren imprès dos historiadors locals a les acaballes del passat segle: Lluís-Maria de Nin i Mañé i Jaume Ramon i Vidales.

Cal considerar que, pel que fa al Vendrell, la guerra que els nostres avantpassats —durant gairebé sis anys— mantingueren amb l'enemic francès, objectivament, no tingué pas massa rellevància. D'aquí que la memòria popular no se'n féu el ressò que, lògicament, hauria hagut de correspondre a un esdeveniment d'aital magnitud; i si, per exemple, acusaren més els nostres besavis els estralls produïts per la violenta entrada dels carlins a la vila —la nit del 4 de març de 1874— malgrat que fou per un lapse de temps molt inferior al que hi romangueren els francesos, els quals, amb alternatives de pau aparent, sotraguejaren la seva tranquil·la vida per un espai de temps superior a un lustre.

No obstant això, i malgrat tot el que acabem d'expressar, volem referir-nos, novament, a la guerra que, amb comptades excepcions, mantingué la nostra gent amb els invasors vinguts del Pirineu enllà, els quals, actuant com a convençuts portadors de lemes tals com Llibertat, Igualtat i Fraternitat, envaiïren gairebé tots els països de la vella Europa, volent-nos imposar les noves idees sorgides d'una reeixida revolució, que, fins i tot, aconseguí encetar per a França una nova era en la història de la humanitat.

Tret d'allò que en el seu dia exposaren els dos autors esmentats, del que consta en els arxius parroquial i comarcal i de l'aportació del sotasignat en la miscel·lània del 82, pel que fa al Vendrell, semblava que el tema de referència ja estava totalment exhaurit, a causa de la suposada manca d'altres textos que el tractessin degudament. Tanmateix, la cosa no ha estat pas així, ja que un llibre que fins al present no havia passat a formar part de l'Arxiu Històric Comarcal del Baix Penedès ens ha brindat nous coneixements sobre el particular, coneixements relativament minsos, però que, al nostre criteri, no els manca interès. Es tracta del "Llibre de comptes de l'aigua de la font de Tomoví", el qual cobreix el període 1774-1834.

L'ocasió és propícia per recordar que la propietat de l'aigua de Tomoví, segons consta en documentació d'èpoques pretèrites i en textos històrico-jurídics referents al tema, des de temps immemorials correspon al Vendrell, malgrat trobar-se l'aqüífer en un terme municipal contigu. Pel dit motiu, el poble del Vendrell sempre n'ha gaudit, tant pel que fa a l'abundor del líquid element—que, dit sia de pas, és d'una gran qualitat—com pels beneficis que genera la seva distribució i venda als usuaris.

En el llibre esmentat trobem registrades, any per any, totes les despeses pròpies del subministrament, tals com: l'arranjament i neteja de les conduccions, les excavacions de nous pous o mines, el pagament al personal destinat a dit servei, etc.

Quant al repartiment del superàvit que, lògicament, representava l'administració per part del Comú d'aquest bé de la naturalesa, tan essencial com, alhora, gratuït, es destinava, entre d'altres partides: al pagament del mestre de gramàtica; a l'encarregat del rellotge públic—o sia, el rellotge antic de l'església—; al predicador de la Quaresma; a la capella de Sant Gregori; al repartiment de les càrregues, originat per les despeses pròpies del regiment de Farnesio, aquarterat a Vilafranca; a la

Làmina vuit-centista, d'Eusebi Planas (1833-1897), publicada a la "Historia de la guerra de la Independencia en el antiguo Principado de Cataluña", d'Adolf Blanch (1861).

palla que consumien els regiments de cavalleria que se subministraven a la vila; a les obres de construcció de la Casa del Comú —any 1775—; a la construcció de l'actual campanar de l'església parroquial; al mestre organista, quan el temple disposà d'orgue; etc.

En fi, tot un extens mosaic d'entrades i de sortides derivades del servei de distribució de l'aigua, que tan generosament brolla en l'indret conegut com a Tomoví i, que en el llibre referenciat, cobreix la seixantena d'anys que cavalquen entre els segles XVIII i XIX, anys de gran transcendència pel desenvolupament de la vila.

Lògicament, aquests fets gairebé rutinaris sofreixen alguns canvis en l'època que el nostre país lluita contra el francès, pel qual fet ens hem cregut motivats a donar a conèixer el present treball històric.

Comencem, doncs, per l'any 1808, any en què els francesos s'apoderen de la nostra vila. Cal advertir que el període d'administració, per part dels responsables escollits pel Comú en tot el referent a l'aigua de la deu de Tomoví, era d'un any, el qual començava el dia 25 de març i acabava el 24 de març de l'any següent. Per tant, entre aquestes dues dates dels anys 1808 i 1809 trobem les anotacions que transcrivim: "Cargo. Primeramente son cargo de nuevecientas, cincuenta y nueva libras dies sueldos, y seis dineros; que á producido la venta diaria en el tiempo necesario de nuestra Admision y como no se pueda realizar por averse perdido las libretas por las invasiones del Anemigo Franses se pone la data en la forma siguiente".

"6º. A Pedro Juan Virgili por el gasto del Somaten". (48 lliures).

"8º. A Pedro Juan Virgili para los gastos de los Reclutas de los Migaletes". (75 lliures).

"10º. A Pedro Juan Virgili para lo que pago por el trasporte de un cañon á Molins de Rey". (32 lliures, 10 sous i 6 diners).

"11º. A Franco Gaiofre para lo que pago al Patron de Barna que conduco con su laut en tres viajes qe hizo, á los Individuos del Ayuntamiento y otros, qe se llevaron los Fraseses á Monguisch de Barna". (150 lliures).

"12º. A Gaspar Magrina, y otros compañeros para distintas varedas que hicieron, para avisar Bagages para las tropas que transitavan por esta y otras á varios Pueblos, por Leña Sebada y Paja". (80 lliures).

"13. Para lo que se subministró á una porcion de Prisioneros Franceses". (10 lliures i 70 sous).

"14. Para lo que se suministro á las Garrillas de acavallo, y Infanteria que iban tras el Exercito Franses". (192 lliures i 10 sous).

Voldríem emfatitzar allò que és apuntat en el càrrec onzè, que fa referència als membres del Consistori i altres que foren detinguts pels francesos.

En el seu "Vendrell Històric", ens diu Ramon i Vidales que, pel motiu d'haver-se escopetejat els sometents a l'alçada de la nostra vila amb l'avantguarda de la divisió francesa que manava el general Chabran, com a lògica represàlia, s'endugué pres l'Ajuntament, sense aclarir-nos on i amb quins mitjans, dada que ens ha agradat poder corroborar en el repetit llibre de comptes de l'aigua de Tomoví, i en el qual s'especifica que la Corporació Municipal fou traslladada en un llagut, amb tota probabilitat des de la platja vendrellenca de Sant Salvador —en aquella època en funcions de port de mar— i en destinació a Barcelona, a la fortalesa-presó de Montjuïc, i que ho fou en tres viatges consecutius, cosa que ens dóna a comprendre que es tractava de més de vuit persones, que eren les que aleshores formaven el Comú de la vila, ja que la capacitat d'una d'aquelles embarcacions —molt similars en mides a les barques dites "de bou" de l'actualitat— permetia d'instal·lar-hi "còmodament" una xifra de persones superior a la senyalada, amb els lògics vigilants armats i la corresponent tripulació.

Tornem al llibre de referència. En el càrrec número 14 de 1809 (25-III-09 al 24-III-10) trobem: "A Thomas Ferrer por el trabajo de hacer de Alvaradero y pasar las dhas Alvaredas á los Pueblos para que traygan Lenya, Paja que se suministra a la tropa. Libranza y Recibo". (24 lliures).

Càrrec núm. 15. "A Antonio Rubio Regidor para pagar y llevar el Somaten General en Pallejá de Llobregat. Libranza y Recibo". (58 lliures i 16 sous?).

Al 1810 (25-III-10 al 24-III-11) correspon el càrrec núm. 15è. "A Juan Armengol para su trabajo de pasar las varedas á los Pueblos para que traigan Paja y Leña para el Subministro de las Tropas. Libranza y recibo que acompañamos". (20 lliures i 19 sous).

Detall d'un gravat de la mateixa sèrie titulat "Incendio y desastres de Arbós".

Al 1811 (25-III-11 a 24-III-12) corresponen els següents càrrecs:

"A Juan Lleó Bayle por el que ha gastado en el Somaten Genl de esta Villa. Libransa y recibo qe acompañamos de Nº 2". (75 lliures).

"A Juan Armengol y sus compañeros por los trabajos de pasar Baredas, y vigilar por el Enemigo como consta de libranse y recibo de Nº 13". (168 lliures i 15 sous).

"A Salvador Burrut por el Azeite que ha suministrado á las Tropas y Divisiones pa las Guards y demas como consta de libransa y recibo de Nº 16". (65 lliures i 18 sous).

"A Isidro Calbó, y Melcior Escofet Mesoneros por la Paja suministrada á las Divisiones Españolas qe transitan por esta, libranse y recibo de Nº 19". (245 lliures).

"A Jayme Soler Panadero por el Pan se ha perdido en diferentes puntos que se llevase a la tropa de noche, libranse y recibo de Nº 20". (34 lliures).

Al 1812 (25-III-12 a 24-III-13) corresponen els següents càrrecs: "A Pablo Vidal sarrajero por 16 fusiles con sus bayonetas y cartucheras como consta de libransa y recibo de Nº 5". (105 lliures).

"A Pedro Juan Miró y sus compañeros por los trabajos de pasar Baredas, y vigilar por el Enemigo, como consta de libransa y recibo de Nº 6". (81 lliures, 4 sous i 8 diners).

"A Juan Oliver por lo que ha pagado por la Yerba, y Paja suministrada á la Tropa de la Division del Mariscal de Campo Sarsfield libranse y recibo qe acompañamos de Nº 14". (30 lliures i 10 sous).

Al 1813 (25-III-13 a 24-III-14) corresponen les següents anotacions: "A Juan Oliver por el salario tiene aseñalado de hacer los Alojamtos á las Tropas, y por ser Criado del Ayuntamiento libranse y recibo qe acompañamos de Nº 9". (90 lliures).

"A Antonio Rubio Regidor Comisionado pa el Suministro de las Tropas por lo que ha pagado á la Division de Sarfiel Conste de libranse y recibo de Nº 13". (382 lliures i 10 sous).

I al 1814, darrer de la guerra (25-III-14 a 24-III-15) correspon el següent càrrec: "A Juan Oliver por el Salario tiene señalado de hacer los

Detall del gravat "Incendio y desastres de Arbós" d'Eusebi Planas (1833-1897).

Alojamtos á las Tropas, y ser Criado del Ayuntamiento libranse y recibo que acompañamos de N° 16". (110 lliures).

Fins aquí la totalitat de dades que ens ha proporcionat el repetit llibre de comptes de l'aigua de Tomoví i que, malgrat que no ens faciliten saber, dia rera dia, tot el que succeí al Vendrell durant els anys del conflicte bèl·lic amb els exèrcits napoleònics, no deixen de ser una significativa aportació històrica, de caire local, a una època en què es trasbalsà la història europea i, àdhuc, la universal.

Al marge de tot el que acabem d'expressar, creiem que també ens cal afegir a aquesta comunicació la transcripció de dos paràgrafs del llibre "El Archivo Diocesano", editat a Barcelona el 1947, del qual és autor mossèn Josep Sanabre, del qual traduïm:

En el capítol cinquè, pàgina 23, paràgraf 2n, llegim el següent: "A l'entrada dels francesos a Barcelona, la Seu acabava de ser proveïda amb el nomenament del doctor Pau Sichar, auxiliar en els dos anteriors pontificats. En fer-se pública la traïció de l'ocupació de Barcelona per les tropes napoleòniques, el doctor Sichar, davant el confús panorama que presentava regentar una tan important Seu com la de Barcelona, als darrers dies de juliol de 1808, sortia de la capital clandestinament, dirigint-se cap a la part occidental de la diòcesi, a l'expectativa del desenllaç dels esdeveniments. Durant el decurs de 1808 romangué en la part extrema del Penedès, comarca del Vendrell i Vilanova. Havent-li arribat les butlles, es decidí a prendre possessió de la diòcesi en l'església de Santa Maria, de Vilafranca del Penedès. Després alternà la seva estada entre aquella comarca del Penedès i Palma de Mallorca. Al mateix temps, una part de la Cúria s'instal·lava a Vilanova i la Geltrú. Aquests desplaçaments de la Cúria de Barcelona, així com la inseguretat dels seus membres, foren la causa que bona part de la documentació es perdés, com succeí al mateix bisbe Sichar durant la seva fugida a Mallorca el 1809, ja que fou expoliat, per uns corsaris, de tot allò que portava, fins i tot, dels propis registres".

I en el capítol tretzè, pàgina 48, darrer paràgraf, llegim el següent: "el registre va precedit d'una 'advertència molt digna de notar-se', en la qual relata que el 18 de març de 1810, havent els francesos envaït la part litoral del Penedès, el bisbe Sichar es veié en la precisió d'embarcar-se precipitadament, per tal de fugir d'aquells llocs i refugiar-se a l'illa de Mallorca, la qual cosa es verificà la tarda del 18 de març de 1810, a la

platja de Sant Salvador del Vendrell".

Com hem pogut comprovar, l'obra ens narra les peripècies del doctor Sihar, bisbe de Barcelona durant la invasió francesa i, com a causa dels desplaçaments de la Cúria al Penedès i els viatges a les Illes, perdé bona part de la documentació de la qual era dipositari. No obstant això, i endinsant-nos ja en el terreny de les hipòtesis —ja que en els dos fragments de "El Archivo Diocesano" no es fa constar— és ben possible que l'importantíssim arxiu diocesà de Barcelona se salvés gràcies a haver estat embarcat —l'any 1810, quan el doctor Sihar deixà el Principat de forma definitiva— en una platja penedesenca, en aquest cas concret, la de Sant Salvador, que era en aquella època, i encara ho és, la pròpia de la vila del Vendrell.